

illud Theologorum elogium, Christum contactu suo virtutem regenerativam aquis contulisse. Quæ virtus existimanda non est fuisse qualitas aliqua aquis impressa; id enim sine fundamento fingeretur, et vix esset intelligibile; fuit ergo deputatio quædam illius materiæ ad usum et effectum baptismi; hoc autem pertinet ad sacramenti institutionem ex parte materiæ.

3. *In eodem Christi baptismo forma designatur. — Effectus etiam baptismi in illo Christi baptismo significatur.* — Deinde in eodem Christi baptismo designata fuit hujus sacramenti forma; nam et Filius baptizandus adfuit, et Pater illi testimonium dedit, et Spiritus Sanctus in specie columbæ apparuit, ut notarunt Ambrosius et Hieron., citatis locis; idemque Hier., Dial. contra Lucifer., non longe a princ.; et Damas., lib. 4 de Fide, cap. 10, ubi ait Christum fuisse baptizatum, ut Trinitatis mysterium aperiret, et nobis suscipiendi baptismi formam atque exemplum sese præberet; et infra: *Quod Spiritus Sanctus corporea specie instar columbæ ad Dominum descendit, ea re baptismi nostri primitias subindicavit.* Sic etiam Hilarinus, c. 2, in Matth.: *Exempli (inquit) sui auctoritate humanæ salutis sacramenta consummat, hominem et assumptione sanctificans, et lavacro.* Atque eodem modo Greg. Nazianz., orat. 40, dicit, Christum baptismo suo, nostram ex baptismo spiritualem nativatem honorasse. Præterea, in eodem mysterio significatus fuit effectus baptismi. Nam, ut Hier. ait Matth. 3: *Per descensionem columbæ, Spiritus Sancti in lavacro credentium monstravit adventum.* Et Augustinus, lib. 3 de Mirab. sacræ Scrip., cap. 5, dicit, apparuisse columbam, et cælum apertum fuisse, ut baptismi sacramentum, quod valeat, ostenderetur. Unde Hilar. supra, et Chrysost., hom. 4 Imperfecti, Theoph., Luc. 3, et alii notant, per cæli apertionem, quæ in Christi baptismo apparuit, significatum esse, per baptismi sacramentum aperiendam fuisse fidelibus januam regni cælestis. Ergo omnia, quæ ad baptismi institutionem pertinere poterant, in illo mysterio inventa sunt.

4. *Dubitatio.* — In hac vero communi sententia solum animadvertendum occurrit, ex prædictis omnibus ad summum haberi in Christi baptismo fuisse quoddam myste-

rium, præsignificans sacramentum baptismi a Christo dandum, et quasi promittens ejus institutionem jam proxime instantem; ex hoc autem non potest inferri, tunc fuisse institutum, quia institutio requirit impositionem talis cæremonie exterioris ad significandum et conferendum sacramentalem effectum; hæc autem impositio requirit in primis absolutam et efficacem Christi voluntatem, qua decreverit, ut ex eo tempore ablutio exterius facta cum tali invocatione Trinitatis habuerit talem significationem et efficaciam. Deinde, necessarium etiam videtur, quod Christus hanc suam voluntatem exterius manifestaverit, atque de ea re stabilem legem tradiderit, quia institutio hæc debet esse exterior et sensibilis, quia est respectu Ecclesiæ visibilis. Sicut, quando Christus Eucharistiam instituit, et ritum externum conficiendi illud sacramentum docuit, et exercuit, ac præterea addidit illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, per quæ completa et consummata fuit institutio. Non constat autem Christum, aut illa hora aut illa eadem die, qua baptizatus est, et habuisse prædictam voluntatem, et illam stabili lege declarasse. Quin potius, cum nondum prædicationem suam inchoasset, nec discipulos haberet, non videtur verisimile. Respondetur, hanc sententiam asserentem Christum instituisse sacramentum baptismi, quando ipse baptizatus est, non esse in hoc rigore intelligendam, qui in objectione indicatur, quia quoad hoc recte dicit Scotus, non posse certo definiri diem et horam, in qua Christus baptismum instituit, efficaciter decernendo, ut ex tunc haberet suam significationem et virtutem; hoc enim revera non colligitur ex his omnibus, quæ in baptismo Christi acciderunt, ut probat obiectio facta, nec sancti Patres in hoc sensu loquuntur; igitur mens eorum solum est, tunc indicatam esse materiam et formam hujus sacramenti, et paulo post, tempore opportuno, vel facto, vel verbis, vel utroque simul tradidisse Christum hanc institutionem. Et fortasse ab ipsa hora sui baptismi habuit Christus de liberatam voluntatem, ut ex tunc sacramentum baptismi haberet efficaciam, quamvis eam hominibus non statim declaraverit; sed hoc incertum est, neque ab ullo hominum sciri potest, cum non sit revelatum.

ARTICULUS III.

Utum aqua sit propria materia baptismi (4, dist. 3, art. 3, quæst. 1, et dist. 17, quæst. 3, art. 4, quæst. 3, et 4 cont., cap. 50, et Quodl. 2, art. 10, corp., et Joan. 3, art. 4).

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod aqua non sit propria materia baptismi. Baptismus enim secundum Dionys. (cap. 2 Eccles. Hier.) et Damasc. (lib. 4, cap. 10, circa med.), habet vim illuminativam. Sed illuminatio maxime competit igni. Ergo baptismus magis debet fieri in igne quam in aqua; præsertim cum Joan. Baptista prænuntians Christi baptismum, dicat: Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni.*

2. *Præterea, in baptismo significatur ablutio peccatorum. Sed multa alia sunt ablutiva quam aqua; sicut vinum et oleum, et hujusmodi alia. Ergo etiam in his potest fieri baptismus. Non ergo aqua est propria materia baptismi.*

3. *Præterea, sacramenta Ecclesiæ fluxerunt de latere Christi, pendentes in cruce, ut supra dictum est (quæst. 62, art. 5). Sed inde fluxit non solum aqua, sed etiam sanguis. Ergo videtur, quod etiam in sanguine possit fieri baptismus. Qui etiam videtur magis convenire cum causa et effectu baptismi, quia dicitur Apoc. 1: Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.*

4. *Præterea, sicut August. (serm. 36 de Temp., circa princ., tom. 10) et Beda (Glos. ord. super illud Luc. 3: Et Jesu baptizato, ex Beda, cap. 10 in Luc., tom. 2, et in hoc Evang. quod canitur in oct. Epiphan.) dicunt, Christum tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerativam et purgativam contulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Jordanis, quam Christus tetigit sua carne. Ergo videtur quod non in omni aqua possit fieri baptismus, et ita aqua, in quantum hujusmodi, non est propria materia baptismi.*

5. *Præterea, si aqua secundum se esset propria baptismi materia, non oporteret aliquid aliud fieri circa aquam, ad hoc, quod in ea baptismus feret. Sed in solemnibus baptismis, aqua, in qua debet celebrari baptismus, exorcizatur et benedicitur; ergo videtur, quod aqua secundum se non sit propria baptismi materia.*

Sed contra est, quod Dominus dicit Joan. 3: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.

Respondedo dicendum, quod ex institutione

divina, aqua est propria materia baptismi. Et hoc convenienter. Primo quidem, quantum ad ipsam rationem baptismi, qui est regeneratio in spiritualem vitam; quod maxime congruit aquæ. Unde et semina, ex quibus generantur omnia viventia, scilicet plantæ et animalia, humida sunt, et ad aquam pertinent. Propter quod quidam philosophi posuerunt aquam omnium rerum principium (ut dicitur 1 Physic.).

Secundo, quantum ad effectus baptismi, quibus competunt aquæ proprietates, quæ sua humiditate lavat; ex quo conveniens est ad significandam et causandam abluitionem peccatorum. Sua frigiditate etiam temperat superfluitatem caloris; et ex hoc competit ad mitigandam concupiscentiam fomitis. Sua diaphaneitate est luminis susceptiva, unde competit baptismi in quantum est fidei sacramentum. Tertio, quia convenit ad representandum mysteria Christi, quibus justificamur. Ut enim dicit Chrysost. (hom. 24 in Joan., a med.) super illud Joan. 3: Nisi quis renatus fuerit, etc., sicut in quodam sepulchro, in aqua submergentibus nobis capita, vetus homo sepelitur, et submersus deorsum occullatur, et deinde novus rursus ascendit.

Quarto, quia ratione suæ communitatis et abundantie est conveniens materia necessitati hujus sacramenti; potest enim ubique de facili haberi.

Ad 1 ergo dicendum, quod illuminatio pertinet ad ignem active. Ille autem qui baptizatur, non efficitur illuminans, sed illuminatus per fidem, quæ est ex auditu, ut dicitur Rom. 10. Et ideo magis competit aqua baptismi, quam ignis. Quod autem dicitur: Baptizabit vos in Spiritu Sancto et igni, potest per ignem, ut Hieron. dicit (super illud verbum Matth. 3, tom. 9; et Beda super Luc., cap. 9), intelligi Spiritus Sanctus, qui super discipulos in igneis linguis apparuit, ut dicitur Act. 2. Vel per ignem potest intelligi tribulatio, ut Chrysost. dicit super Matth. (hom. 3, in opere imperfecto, tom. 2), quia tribulatio peccata purgat et concupiscentiam diminuit. Vel quia, ut Hilar. dicit (can. 2 in Matth., post med. illius): Baptizatis in Spiritu Sancto reliquum est consummari igne judicii.

Ad 2, dicendum, quod vinum et oleum non communiter assumuntur ad usum abluitionis, sicut aqua. Nec etiam ita perfecte abluunt, quia ex eorum abluitione remanet aliqua infectio, quantum ad odorem, quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita communiter et abundanter habentur, sicut aqua.

Ad 3, dicendum, quod ex latere Christi fluxit aqua ad abluendum, sanguis autem ad redimendum. Et ideo sanguis competit sacramento Eucharistiæ; aqua autem sacramento baptismi, qui tamen habet vim ablutivam ex virtute sanguinis Christi.

Ad 4, dicendum, quod virtus Christi derivata est ad omnem aquam, non propter continuitatem loci, sed propter similitudinem speciei. Unde dicit Augustinus in quodam sermone Epiph. (in serm. 1 Dominicæ infra oct., med., tom. 10): Quæ de Salvatoris baptisate benedictio fluxit, tanquam fluvius spiritualis, omnium gurgitum tractus, universorum fontium venas implevit.

Ad 5, dicendum, quod illa benedictio, quæ adhibetur aquæ, non est de necessitate baptismi, sed pertinet ad quamdam solemnitatem, per quam excitatur devotio fidelium, et impeditur astutia dæmonis, ne impediatur baptismi effectum.

COMMENTARIUS.

Respondet D. Thomas aquam ex institutione divina esse propriam materiam baptismi, loquitur autem hic de aqua in genere. Nam in articulo sequenti explicat, cujus qualitatis seu speciei esse debeat hæc aqua. Hic vero in solutio ad 5, declarat, solam aquam esse de necessitate hujus materiæ; benedictiones autem aut cæremonias alias, quæ circa aquam fiunt ex ritu Ecclesiæ, non esse de necessitate hujus materiæ; sed ad quamdam solemnitatem pertinere. Denique cum D. Thomas ait, aquam esse materiam, loquitur de materia remota. Atque ita intellecta conclusio est per se facilis, et rationes D. Thomæ sunt optimæ, quibus in corpore articuli explicat, quam fuerit proportionata materia ad usum et significationem baptismi. In solutionibus vero argumentorum declarat, quomodo res aliæ, quales sunt vinum, oleum, ignis, sanguis et similia, non erant materiæ aptæ ad hujusmodi usum. Et littera est satis perspicua, et non indiget alia expositione. In solutio vero ad 4, attingit D. Thomas locum illum Matth. 3: Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto et igne, quem tractabimus diligentius sequenti disputatio. In solutione autem ad 3, tractat D. Thomas locum Joan. 19: Exivit sanguis et aqua, explicans, per aquam significatum esse baptismum, quem locum tractavi late in 4 tom., disputatio 39, sect. 3, et ideo non est hoc loco repetendus.

ARTICULUS IV.

Utrum ad baptismum requiratur aqua simplex (4, dist. 3, art. 3, quæst. 2, et 4 cont., cap. 58).

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod ad baptismum non requiratur aqua simplex; aqua enim quæ apud nos est, non est aqua pura, quod præcipue apparet de aqua maris, in qua plurimum admiscetur de terrestri, ut patet per Philos. in lib. Meteor. (2, c. 3, tom. 2). Et tamen in tali aqua potest fieri baptismus. Ergo non requiratur aqua simplex et pura ad baptismum.

2. Præterea, in solemnibus celebrationibus baptismi, aquæ infunditur chrisma. Sed hoc videtur impedire puritatem et simplicitatem aquæ. Ergo aqua pura et simplex non requiratur ad baptismum.

3. Præterea, aqua fluens de latere Christi pendens in Cruce, fuit signum baptismi, ut dictum est (art. præced., et quæst. 62, art. 5). Sed aqua illa non videtur fuisse aqua pura, eo quod in corpore mixto (cujusmodi fuit corpus Christi) non sunt elementa in actu. Ergo videtur, quod non requiratur aqua pura vel simplex ad baptismum.

4. Præterea, lixivium non videtur esse aqua pura; habet enim contrarias proprietates aquæ, scilicet calefaciendi et desiccandi, et tamen in lixivio videtur posse fieri baptismus, sicut et in aquis balnearum, quæ transeunt per venas sulphureas, sicut et lixivium colatur per cineres. Ergo videtur, quod aqua simplex non requiratur ad baptismum.

5. Præterea, aqua rosacea fit per sublimationem a rosis, sicut etiam aquæ alchemicæ generantur per sublimationem ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, ut videtur, potest fieri baptismus, sicut et in aquis pluvialibus, quæ per sublimationem vaporum generantur. Cum igitur hujusmodi aquæ non sint puræ et simplices, videtur, quod aqua pura et simplex non requiratur ad baptismum.

Sed contra est, quod propria materia baptismi est aqua, ut dictum est (art. præced.). Sed speciem aquæ non habet nisi aqua simplex. Ergo aqua pura et simplex de necessitate requiratur ad baptismum.

Respondeo dicendum, quod aqua suam puritatem et simplicitatem potest amittere dupliciter. Uno modo per mixtionem alterius corporis; alio modo per alterationem. Utrumque autem horum contingit fieri dupliciter, scilicet per artem et per naturam. Ars autem deficit

ab operatione naturæ, quia natura dat formam substantialem, quod ars facere non potest. Sed omnes formæ artificiales sunt accidentales, nisi forte apponendo proprium agens ad propriam materiam, sicut ignem combustibili; per quem modum a quibusdam quædam animalia per putrefactionem generantur. Quæcumque igitur transmutatio circa aquam facta est per artem, sive commiscendo, sive alterando, non transmutatur species aquæ. Unde in tali aqua potest fieri baptismus, nisi forte aqua admisceatur per artem in tam parva quantitate alicui corpori, quod compositum magis sit aliud, quam aqua, sicut lutum magis est terra, quam aqua, et vinum lymphatum magis est vinum, quam aqua. Sed transmutatio, quæ fit a natura, quandoque quidem speciem aquæ solvit, et hoc fit quando aqua efficitur per naturam de substantia alicujus corporis mixti, sicut aqua conversa in liquorem uvæ, est vinum; unde non habet speciem aquæ. Aliquando autem fit per naturam transmutatio aquæ sine solutione speciei, et hoc tam per alterationem (sicut patet de aqua calefacta a sole) quam etiam per mixtionem, sicut patet de aqua fluminis turbida ex permixtione terrestrium partium. Sic ergo dicendum est, quod in qualibet aqua qualitercumque transmutata, dummodo non solvatur species aquæ, potest fieri baptismus; si vero solvatur species aquæ, non potest fieri baptismus.

Ad 1 ergo dicendum, quod transmutatio facta in aqua maris, et etiam in aliis aquis, quæ penes nos sunt, non est tanta, quod solvat speciem aquæ. Et ideo in hujusmodi aquis potest fieri baptismus.

Ad 2, dicendum, quod admixtio chrisma non solvit speciem aquæ, sicut etiam aqua decoctionis carniæ aut aliorum hujusmodi. Nisi forte sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua, quod liquor plus habeat de aliena substantia, quam de aqua, quod ex spissitudine perspicitur potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimat aqua subtilis, potest in ea fieri baptismus; sicut et in aqua, quæ exprimitur ex luto, licet in luto baptismus fieri non possit.

Ad 3, dicendum, quod aqua fluens de latere Christi pendens in Cruce, non fuit humor phlegmaticus, ut quidam dixerunt. In tali enim humore non posset fieri baptismus, sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocumque liquore alicujus plantæ. Fuit autem aqua pura, miraculose egrediens a corpore mortuo, sicut et sanguis, ad compro-

bandam veritatem Domini corporis, contra Manichæorum errorem, ut scilicet per aquam (quæ est unum quatuor elementorum) ostenderetur corpus Christi vere fuisse compositum ex quatuor elementis; per sanguinem vero ostenderetur esse compositum ex quatuor humoribus.

Ad 4, dicendum, quod in lixivio et in aquis sulphureorum balnearum, potest fieri baptismus, quia tales aquæ non incorporantur per artem vel naturam aliquibus corporibus mixtis, sed solum alterationem quamdam recipiunt, ex hoc quod transeunt per aliqua corpora.

Ad 5, dicendum, quod aqua rosacea est liquor rosæ resolutus. Unde in ea non potest fieri baptismus, et eadem ratione, nec in aquis alchemicis, sicut nec in vino. Nec est eadem ratio de aquis pluvialibus, quæ generantur ex majori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis. Minimum autem est ibi de liquoribus corporum mixtorum, qui tamen per hujusmodi sublimationem, virtute naturæ, quæ est superior arte, resolvuntur in veram aquam, quod ars facere non potest. Unde aqua pluvialis nullam proprietatem retinet alicujus corporis mixti, quod de aquis rosaceis et aquis alchemicis dici non potest.

Littera D. Thomæ est clara, et in disputatione sequenti melius res tota explicabitur.

DISPUTATIO XX.

DE MATERIA BAPTISMI.

Materia alia proxima, alia remota. — In sacramentis, quæ consistunt in usu, duplex potest distingui materia, una remota et altera proxima. Remota dicitur elementum illud, quo in usu sacramenti utendum est. Proxima vero, ille usus elementi, qui ad conficiendum sacramentum est necessarius. D. Thomas ergo in his articulis egit de materia remota baptismi, de proxima vero nonnulla attigit inferius art. 7 et 8; ut vero rem totam breviter et ordinate complectamur, utramque partem in præsentis disputatione expediemus.

SECTIO I.

Utrum aqua simplex et elementaris sit materia remota baptismi.

1. Primus Gnosticorum error. — Nonnulli ex antiquis hæreticis, qui dicti sunt Gnostici,